

Թիւն գտանէք՝ ներեցէք իմում պակասու-
թեանս. զի կար մեր այս էր: Աղբ եղև կա-
տարումն և աւարտումն երգոյս Տեառն Ներ-
սիսի Հայոց կաթուղիկոսին, զոր անուանեալ
կոչի Յիսողադի. ի լաւ և ընտիր յարինա-
կէ ստուգարանելով. ի թվականիս հայոց հա-
զար և ՂԲ. ի հայրապետութեան Հայոց
Տեառն փիլիպպոսի սրբազան կաթուղիկոսի.
Ի վայելուչ և ի գեղեցկաշէն կղզիս Վանաս-
կոյ. Եւ յիշխանութեան նոյն քաղաքի փրան-
կէսկոս Երիցու գունի. և մեծամեծաց հրա-
մանաւ և բովիլէնով:

« Դարձեալ աղաչեմ զձեզ որ հանդիպիք
սմայ կարգալով և կամ որինակելով, Յիշե-
ցէք ի Քրիստոս զնուասոյոգի Յոհաննէս ան-
կիւրեցի. և զծնողսն իմ զՄուրատ սարկաւազն
և զփաշամեիքն. և զգեոաբոյս զաւակքն իմ
զՄիքայէլն և զԳարբիէլն և զայլ ամենայն մեր-
ձաւորսն իմ... Դարձեալ յիշեցէք ի Քրիս-
տոս զբժիշկապետն զՅովսէփոս Արամաթործն

և զԱնքեզոս Բէլիսէլոն որք ձեռնտու եղեն ինձ
ծախիւք և ընչիւք: Դարձեալ յիշեցէք ի Քրիս-
տոս զՏարանտացի մահաւսի Աստուածատուրն
որ օգնութիւն արար ինձ ի սրբագրեւն. այլ
և զօրինակն շնորհաց ինձ. զոր տէր Աստուածն
մեր տացէ զփոխարէնն աստ և ի հանդերձեալն.
ամէն, կատարեցաւ զիբք. Բ. նախ Սաղմոս և
ապա Յիսուս որդի: — Ի տպագրատանն Սա-
լիպթառ:

Ընթերցողը կը տեսնէ որ ինչպէս նոյն է
սպարանն՝ յորում զրոշմեցաւ Սաղմոսարանն,
նոյն են և երկու յիշատակեալ ընկերակիցք
և օժանդակք, յորոց միոյն քճշկապետ մակ-
ղիրն կ'ընծայուի. նոյն և ի սրբագրութեան
զրոցն իրեն ձեռնտու՝ Աստուածատուր Տա-
րնտացի, որ բանիմաց և բանասէր ոմն թուի:
Այսպիսի է մեր տեղեկութիւնը Յովհան-
նու Անկիւրացոյն և իր սպագրական զործու-
նէութեան վրայ:

(Շարադարեւի)

ՌԻՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ՇԱՆՏՐԻ ՅԱՐԵՒԵԼՍ

(Տես չտ. ԾԳ յէջ 498)

ԼԷ.

Վայրեչք իգդիրի կողմէն. — Էջոն խառնարան հրաքողիւք. — իգդիրի չրանքք և անոնց
անպատեհոտրիւնները. — Բոյնք արագի. — Գարագալա կայարան:

ՈՂԲԻ ԼԵՐ՝ երկրիս հանքային
մեծամարմին զանգուածներէն մին՝
կը բարձրանայ թաքեալլուի ստորուտէն,
երկու կամ երեք հազարամետր խո-
րութենէ: Կողք գիւղը՝ ամփիթատեր
ձեւով շինուած է բլրոյս ստորոտը, թերթ
թերթ խաւերու վրայ՝ յորս Վարդէմարդ—
Չայ՝ փորած է իւր անկողինը: Այս վտակը
թաքեալլուէն բղխելով կ'ուռգէ գիւղը: Հի-

մայ գիւղը կը տարածուի հակառակ ափին
վրայ, լեռան կործանման պատճառաւ:

Աղին շտեմարանը կ'երկայնի ընդ արևելս՝
աւելի քան զմի հազարամետր Չինչարաղի
կողմէն. ուր կան երեք կոյտեր զատեալք
կարմիր և կապոյտ կրախառն կաւէ ան-
կողնովք:

Ստորին կայար թանձր է եօթը կամ ութ
մետրի չափ. երկրորդն գրեթէ նոյն է. և եր-

բորոյը՝ բաժնուած է ուրիշ երկու կոյսերու թանձր խաւուք կանաչ բուսային կրախառն կաւուց, որք շատ հոծ բլլալնուն համար կրնան ծառայել քարի տեղ։ Ամբողջ շտեմաբանը ծածկուած է բուսային մեծ դանգուածով մը, ուսկից կը ժողովնը մենք մի քանի բիրեղ-դաքած նմայններ։ Այս կրակաւախառն շտեմաբանք՝ քիչ թանձր բլլալնուն համար շատ անպամ վնաս կը կրին ջրերէն, և ամբաւ կործանմունք տեղի ունեցան՝ որ ապարեր բլրոյն մի մասը առին տարին։ Այս փշածոյք քիչ շատ ողողուելով վարդէմարդ — Չալէն, երկրին փոփրագէմ և ծիծաղկոտ կերպարանք մը փո տան։

Այս հանքերը շահաբեր ընկել ի վազուց հետէ ախտաւանք՝ մեծապէս նուազեցուցին լեռան մարմինը — ուստի և չի կրցաւ դէմ պնել 1819ի երկրաշարժին։ Բաւային գագաթունք պատուեցան, և գոյացած ահագին ճեղքուածքները՝ զատեցին ի միմեանց բուսի և կրախառն կաւի ամբողջ զանգուածները, որոնք խորտակելով քանի մը տարի յառաջ՝ աւերեցին գիւղին մէկ մասը։

Այս հանքերու ճոխութիւնը արտաքոյ կարգի է. և սակայն քիչ առեն է որ կարգաւորեալ ոճով շահաբեր կ'ընեն զայն, որ մինչև այն առնին զուր տեղ կը վատնուէին։ Նախապատմական ժամանակներէն ի վեր՝ իւրաքանչիւր սք ըստ սովորութեան կու գար կը փրցնէր իւր աղի պաշարը լեռան ծոցէն։

Հիմայ աղահանային աշխատութիւնք կ'ըլլան գրեթէ հարիւր մետր երկայնութեամբ, և ներքնուղիք լայնաբացք՝ կը յառաջեն մինչև 30 և 40 մետր խորը։ Այս ստորին կոյսը միայն կը շահագործուի, և որովհետեւ կ'երկարի նա լեռան մէջ չափազանց կերպով հակելով դեպ հիւսիս, ներքնուղիք ևս պէտք են այս ուղղութեան հետեւիլ։ Արապիկն լոյսը կը թափանցէ սակայն անկողնոյն մինչև խորը։

Դուրս հանուած աղին հատուածները են 0,30 էն մինչև 0,40 մետր կողմնակի, որոնք կը կշռեն երկու պուղ, (մէկ պուղը համազօր է 16 հազարագրամի)։ Հատուածները կը խորտակեն բարակ և երկայն բերնով մետր-ճերու օգնութեամբ՝ զոր գործաւորք շատ

ճարպկութեամբ կը գործածեն։ Կան հատուածներ՝ որոնք շատ հոծ, փայլուն և թափանցիկ բլլալնուն համար՝ ալապաստրի նման կրնան տաշուիլ և քանդակուիլ։ Ճարտար գործաւորք սքանչելի առարկաներ կը շինեն անկից։ Հանքին տեսուչը՝ ի յիշատակ մեր այցելութեան՝ պարգևեց մեզ Լիվիանի եկեղեցոյն աղէ փոքրիկ օրինակ մը, զոր ինքը քանդակեր է իւր պարտապոյ ժամերուն մէջ։

Այլ և այլ կէտերու վրայ՝ անձրևի և ձեան ջուրք մտեր են մի քանի ներքնուղիներ։ Բաւային կրակաւախառն հողք՝ որ ներքնուղեաց յատակը կը կազմեն՝ անթափանց բլլալով, այս աղայից ջրերը ժողովուելով լճակներ կազմեր են, որոնց մակերևոյթը ծածկուած է բիրեղներով, մինչդեռ կամարէն կը կախուի ձիւնափայլ շթաքարիդ։ Վերջապէս, աշխատութիւնը որպիսի որ կարելի է հին ոճով և առանց ծախքի կ'ըլլայ։ Այս վայրկենիս քսան հոգի միայն կը զբաղին։ Ներքնուղեաց զովութիւնը քաղցր է, որ աշուշակ հակապատկեր մը կը կազմէ 40 առտիճան բարեխառնութեամբ արտաքին օղոյն հետ։ Թողով զանոնք, շրջապալութիւնն կը շարունակենք մինչև լեռան գագաթը, ուր կը հասնինք ահարթ և լայն ու ճամբաներէ։

Գետնինը գրեթէ բոլորովին մերկ է. հազիւ հոռ հոն մի քանի տունկեր կը տեսնուին, որպիսիք են։ Բազդո պալաւաձև, Հազարտեքևաչ, և այլն։

Գագաթան մօտ կայ փոքրիկ մաստու մը՝ կառուցուած՝ կրսն՝ սուրբ Գեորգի շիրմին վրայ, ուր շատ հեռու տեղերէ ուխտի կու գան՝ ջերմի առողջութիւն գտնելու համար։ Այս խեղճ կիսափուլ մաստուր՝ մօտից դրան վրայ քանդակուած ունի եղջերուի մը սպանումը։ Կանաչ խորանի մը վրայ դրուած են հողէ բազմաթիւ ճրագներ, ընծայ բերուած յոխտաւորներէն։

Կոյրայ լեռան բարձունքէն՝ շատ սքանչելի է գաւառին տեսիլքը, մանաւանդ թաքեալու լեռան ահաւոր խոշորապէղ կոյսը։ Այս ահղ կը նշմարուին հին բոլորաձև աշտարակներ՝ բարձրացած տնակներէ կամ գետնէն. որոնք մնացորդք են այն չափաւոր ամ-

ընթացին՝ զոր բնակիչք՝ ի ժամանակս Սարգարաց՝ կառուցած էին։ Թուրքի սահմանաց խիստ մերձաւորութիւնը և թափառական փութերու վրացիութիւնը ստիպած էին զանոնք այն զգուշութեանց ։ Լրտեսներ կը հսկէին միշտ գիւղին մուտքերը, և տաքնապի ստեղծ ամբողջ ժողովուրդը կը պատրուարուէր այս աշտարակաց մէջ, և կը պաշտպանէր ինքզինքը հրացանի հարուածներ արաւելելով երեքկարգեան որմածակերէն ։

Այս պաշտպանութեան աշտարակին շինհնութեան նշմարանք ի կողմը, այլ կան նաև աւերակք եկեղեցեաց և մի քանի շիրիմք ճախապնդոյ քանդակեալ ։ Այս արձանաց մեծամասնութիւնը խնկարող և տասներորդ դարուց թուական կը կրեն, և հիմն ի վեր տապալուած են այն ահեղագողող երկրաշարժներէն որ շատ քանգամ զողացուցին Ալլարաւայ վաշտահովիտը ։

Կարաւանաց խառնիւղադան իրարանցումը մեծ է հանատեղոյն շուրջը ։ Բիրաւոր եղինք, էշք և ուղտք անդու հոն կու գան ընդունելու իրենց աղի բեռը, և սանելու սփռելու ապա քիչ քիչ ամէն տեղ ։ Մի քանի վայրկեանի մէջ, կարելի է տեսնել աղաբլրոյն շրջակայքը՝ երևակայելի Քրպաց ալէն ցեղից ներկայացուցիչքը, որք են Ռաքի, Բուրուքի, Ճեւալի, Եգիտի, ինչպէս յիշգիր ։

Շուկան խեղճ է, նոյնպէս նաև ժողովուրդը ։ Մէկ զպիտը միայն կայ ի կողմը՝ այն ալ տղայոց ։ Իրիկունը՝ արուեստական կրակով ազգային հանդէս մը կը կատարենք ։

15 յուլիս. — Կողբէն միտք ունէինք երթալ այցելելու Երուանդաշատի և Երուանդակերտի հռչակաւոր աւերակները, որ շատ հեռու չէին ։

Չափարներու զխաւորը որ միացած էր մեզ յիշգիր՝ կը վստահացնէր զմեզ, թէ շատ հմուտ է այն աւերակաց, և յանձն կ'առնու զմեզ անդր առաջնորդել ։ Ուստի կանախիկիկ ճամբայ կ'եղնենք, որպէս զի տաքին չի մնանք ։

Յետ թողլոյ զկողբ, կ'իջնենք բաւական լաւ կառաքնաց ճամբու մը վրայ, Թէպէտ և նոր բացուած բազմազունի կրակաւախառն

հողոց միջէն ։ Իսկոյն կը հասնինք ի խառնուրդս Երասխայ և Արփա — չայի՝ նախնեաց Ախուրեանը ։ Այս կէտիս վրայ վերէն վար շիտակ ժայռ մի կայ, որոյ գագաթը կան պարբայի ահաւոր մասեր, մնացորդք Երուանդաշատի հին ամրոցին ։ Փոխանակ զժայռը Երասխէն բաժնող պզտիկ թուփին շուրջը շրջան ընելու, մեր առաջնորդը՝ մեզի պէս սգէտ՝ նաև շատ կուպիտ, մեզ անօգուտ և վտանգաւոր վերելք մի ընել կու տայ ։ Այս բլուրը կազմուած է կանաչ և կարմիր գոյն զգոյն աւազէ իրարու միացած քարերով, որոց վրայ ձգուած են այծուց աննշմարելի ճանապարհներ ։ Գագաթը հասնելով, դաշտէն տեսնուածէն աւելի բան մը չի տեսնուիր ։

Քիչ մը շունչ կ'առնում, ախարհի ամենահին ամրոցաց միոյն կիկլոսպեան աւերակաց գագաթը ելած, ուսկից կ'իջնէ մարդ բլուր երկին վրայ, երբեմն թատր ծաղկեալ երևութից հեթանոս Հայաստանի ։

Երուանդաշատի ամրոցը և Երուանդակերտ քաղաքը հիմնուեցան ի վերջ կոյս առաջին դարու քրիստոսական թուականին՝ ձեռամբ Երուանդ Բ.ի, որ թողլով զԱրմաւուր՝ հոն եկաւ հաստատուելու ։ Միտնա խորհնացի՝ հայ պատմիչը՝ նկարագրութիւն մի թողած է հռչակաւոր ամրոցին վրայ ։

« Երուանդաշատ (Երուանդայ) փոխին արքունիքն յԱրմաւուրն անուանեալ բլրոյն քան զի էր հեռացեալ գետն Երասխ, և յերկարել ձմերայնոյն, և ի գառնահոտ շինմանէ հիսիսոյ պաղացեալ ձուլեալ վտակն, ոչ ուստեք արբուցումն բաւական թագաւորականին գտանէր տեղայ ։ Ընդ որ նեղեալ Երուանդայ, նա և ամրագունի և տեղոյ եղեալ ի խնդիր, փոխէ զարքունիսն ի քաղաքսուր մի բլուր, զորով պատ առեալ Երասխայ ընդգէմ Ախուրեանն հոսի գետ ։

« Պարսպ գբուրն, և ի ներքսպոյն քան զպարիսպն ընդ բազում տեղիս կարեալ զքաւրիսն մինչև յառակա բլրոյն հաւասար գետոյն, մինչև դիմել ջուրք գետոյն ի փութուածն, յըմպելեաց պատարասութիւն ։ Զմիջ նարերպն ամրացուցեալ բարձր պարսպոք, և դրունս պղնձիս կանգնէր ի միջոցի պարբսպին, և ելանելիս երկաթիս ի ներքուտ ի

վեր մինչև ցգուռնն. և ի նմա որոգայլծա իմն
ծածուկս ընդ մէջ աստիճանացն, որպէս զի
ըմբռնեացէ՝ թէ ոք գաղտ ելանելով դաւել
կամիցի զարքայն: Եւ էր, ասեն, երկրիմի.
որպէս զի մինն լինիցի սպասաւորացն ար-
քունի և ամենայն ելևմտից ճանապարհ տուն-
ջենային, իսկ միւսն գիշերային և մարդա-
դաւաց: » Այս գետնափոր անցքը գետ կե-
ցած է. և Համբարձում նոյն իսկ ուլեց ինք-
զինքը վտանգի մէջ դնել՝ յուսով Երուսաղէն
աւանդելու, ինչպէս ի ժամանակս Երուսաղայ:
Բայց նա շուտ ետ դարձաւ թրջած և սաս-
տիկ յոգնած, վասն զի գծախային անցքին
աստիճանները երթալով կը լմնան, և կը
սկսի ողորկ ժայռը:

Վերջէն այս քաղաքը և շրջակայ երկիրը՝
Տրոպատ՝ Արշակունեաց ցեղէն Արշափր պար-
սիկ իշխանին պարգեաց, և Երուսաղայեան
սովորական բնակութիւն մը դարձաւ Կամա-
րական իշխանաց:

Պարսից Շապուհ Թաղաւորին օրով աւե-
րեցաւ Հայաստան: Պարսիկք տիրեցին Ե-
րուսաղայեանքի՝ որ շինուած էր հանդէպ բեր-
դին, Երասխի միւս ափին վրայ, և լէ, կ'ը-
սեն պատմիչը, զիցեցիկ և չքնաղ յորինուա-
ծովք, զորս բոլորովին հիմնայաւակ ըրին, և
գերեցին քառն հազար հայ՝ և երեսուն հա-
զար հրեայ բնտանիք: Չափազանց է անտա-
րակոյտ այս թիւը, բայց յայտնի է որ նոյն
ատեն բազմաթիւ էին Հրեայք ի Հայաստան:

Ամրոցին շուրջը՝ ժայռին պատառուածք-
ներուն վրայ կան անթիւ փայլուն վանա-
կաք, ամանք կարուած հասաւ շէգրի, քերչի
և սլաքի նման:

Պէտք է մտածել հիմայ յերասիւ էջը:
Ամբաւ նեղութեամբ և վտանգօք անձանց կը
թողուցը զմեզ սահել ժայռին վրայէն:

Հին ատեն այս ափը միւս ափին հետ
կապուած էր կամրջով մը, որուն հետքը գետ
կը տեսնուի գետոյն անկողնոյն մէջ: Վեր-
ջապէս կը հասնինք վար օղջ և առողջ: Բայց
Երուսաղայեանքի աւերակները այս ամրոցով
չեն լմնար, թէպէտ մեր առաջնորդն կը հաս-
տատէ հակառակը համարձակութեամբ: Նե-
ղուած հուսկ ուրեմն Պ. Շանտր այնքան լիբր
սգիտութենէն, կ'արձրէլ զինքը: Համբար-

ձում, և Կողակ մը որ լուսանկարի գործին
կը կրէր, և Չափար մը մեզի հետ կը մնան:
Քաջ թաթար գիւղացիներ կը ցուցնեն մեզ՝
միւս ափին վրայ՝ աւերակաց ճիղ տեղը, և
բաժնին բոլորովին կը համապատասխանէ
Դիւբուայի պատմութեանց՝ որ ճանապար-
հորդած է հոս:

Փորձ է հիմայ անցնիլ Երասխը բուն Ե-
րուսաղայեանքէն քաղաքը երթալու համար: Դեռ
հոսանքին մէջ չի մտած՝ բնական բերմամբ
կը փակեմ աչքերս, վասն զի երբէք չեմ
կրցած յաղթել զխուս պտոյտին՝ զոր յառաջ կը
բերէ վազող շուրջ: Այս կէտին վրայ կայ
սակայն հուն տեղ մը՝ թէպէտ և ջուրը մինչև
ձիաց փորը կը հասնի, որոնք ջուրին հետ
զարնուելով՝ կուրացուցիչ անձրև մը կը տե-
ղացնեն:

Յամաք երկիր հասնելով, եզերւի կ'եր-
թանք, և շուտով կը հասնինք բարձր սեղ
մը ուր կայ հին գերեզմանոց մը, որոյ
տապանաքտրինք հրաքնային սև նիւթէ են
և արձանագրութիւններ կը կրեն: Ուրեմնիս
գետին կը դնենք: Էդտ օր է, շիրմաշափը
40 աստիճան կը ցուցնէ: Լաւ որ մեկնելու
ատեն մի քանի պահածոյ ուտելիքներ դրեր
էինք համետաց վրայ. Երասխի ջրով ցողեալ
թեթեւ նախաճաշ մի կ'ընենք:

Տեղւոյս բարձունքը կը նայի հին Երուսա-
ղայեանքի աւերակաց վրայ: Էան միայն քա-
րինք զիգատէզ, անհեթեթ աւերակաց կոյտեր
ինչպէս ամենուրեք նոյնպէս և ի Հայաստան,
ուր աշխարհակալաց աւերիչ ձեռքը օգտուած
է նաև մեծապէս ի բնութենէ: Սասանու-
թիւնք երկրի՝ բոլորովին փոշի դարձուցեր քայ-
քայեր են այն ամէն շինութեանքները, և այն
աստիճանի՝ որոց բեկորները տեսնելով պիտի
կարծէ մարդ տեսնել գիրք մը, որուն էջերը
մի առ մի քայքայուած, և ապա իրար խառ-
նուած են ըստ հանդոյս:

Մինչդեռ Պ. Շանտր և Համբարձում՝
քան զիս անվերջոր՝ կ'երթան դէպի աւերակ-
ները լուսանկար հանելու, ես կը նստիմ եր-
կու սենաց մէջ և ձիերը շուրջ կը շարեմ
քիչ մը շուք ունենալու համար: Եւ այսպէս
սեղաւորուելով կը սպասեմ անոնց՝ որ շատ
սպասել չեն տար:

Այս տեղէն գեղ է Հաճի Պէյրամլու պար-
տիզագեղ գիւղը կ' ուղեորինք ուսկից Արփա-
շախով միայն գատուած ենք: Հայաստանի այս
հռչակաւոր հեղեղատը կը թաւալեցընէ մօրնչ-
մամբ իւր փրփրուն ալիքներն խորտուբորս ժայ-
ռուտ անկողնի մը վրայ: Վեհ է իւր տեսիլը,
այլ գիտ յայն միւլ զրդող գաղափարը՝ հեռի
է գիտ հրապուրելէ:

Փոքրիկ թաթար հովիւ մը զոր կան-
չած էինք հեռուէն, գեղեցիկ սատանի մը
նման կը զայրանայ, վասն զի կը պնդէ թէ
Հաճու՛մը երբեք չպիտի կարենայ անցնիլ հե-
ղեղատին այն տեղէն՝ ուսկից կ' ուզէինք մենք
անցնիլ: Վերջապէս կը յանձնեմ ինքզինքս
փոքրիկ պաշտպանիս, և կ' աղաչեմ իրեն
տանել գիտ իր լաւագոյն համարած տեղը:

Հոս, տիկին, կ' աղաղակէ նա վերջապէս,
և կը յորդորէ՛՞՞ Պիտ մտնել վտակին մէջ, մինչ-
դեռ ինքը կտրելով կ' անցնի հեռուէն խո-
շոր կոճղերու վրայէն՝ որ լի են գետին ան-
կողնոյն մէջ: Սրունքներս կ' երկնցընեմ ձիւս
կողերուն շտկովեամբ՝ լաւ բաղնիք մը չու-
նենալու համար: Անասունները կը սահին,
քարերուն վրայ ծունկի կու գան, և կ' ան-
ցընեն զմեզ ամէն երևակայելի սարսափնե-
րով: Հոսող ջուրին արդիւնքը այնքան սառ-
օրինակ է՝ որ կախարդուած՝ մարդ խենդ
փափաք մը կ' ունենայ ձիոյն սանձը թողուլ
և ինքզինքը մէջը նետել:

Արփա—շախ, թէպէտ Երասխէն նեղ, բայց
շատ վտանգաւոր է անկէ, վասն զի ձիերը
ամէն վայրկեան սրունքնին խորատկելու վտան-
գին մէջն են:

Հաճի—Պէյրամլու շնորհայի կերպով կը

տարածուի աստիճանաբար զառիւիւր տեղեաց
ստորոտը: Իւր պշրանօք և զաշարագեղ պար-
տիզօք՝ որ զայն կը ծածկեն կարծես յաշաց,
մարդ լաւ կը հասկընայ Մովսէսի Խորենացւոյ
Երուանգակերտի աննման նկարագրութիւնը՝
որու մէկ մասը՝ նոյն կէտին վրայ անուշտ
կը բարձրանար: Եր համեմատէ նա այս քա-
ղաքը գեղաւոր կուսից անուշակ յօնից, և կը
լմնցընէ բսելով. « Եւ այսպիսի գեղեցիկ-
ութեան դիր՝ անքթթեղի իմն գոգցես ի բարձ-
րաւանդակ թագաւորանիսան զհայեցեալածսն ու-
նի. և արկարե բերրի և թագաւորական դաս-
տակերան: »

Առաստառս աղբիւր մը (12 աստիճանի)
կը մտուցանէ այս քաղաքը: Վար կ' իջնեմ
ձիէս կիսամեռ անօթութենէ և յոգնածու-
թենէ, և կուշտ մը խմելով այս համեղ ևս
մաքուր ջրէն, կ' երկըննամ իմաստասիրապէս
ընկուզենեաց ներքէ՛՛՛ չուոյ սպասելով: Հոս
ալ աւերակներ կան, բայց շատ այլանդակ:
Իրիւան ժամը ճիւն, կը հեծնենք և կու
գանք գէպ յաղահանա: Ե՛՛՛ ելնենք Երասխայ
այն տեղը ուսկից առտուն անցած էինք, և
երկրորդ անգամ կը մտնենք նորա մէջ:

Ըստ. իս, մէկ օրուան մէջ շատ է այս,
և վհատութիւն մը կը զգամ տեսնելով այս
լոյծ, լայն և փայլուն ծածկոցը, որուն մէջ
ինձ կը թուի թէ ձիս յառաջ չերթար, պիլ
միշտ խտոր կ' երթայ. պարզ երեւոյթ տեսա-
բանական: Ժամ ու կէս քալելէ վերջ, կը
հասնինք Կողբ: Արշաւանը 10 ժամ տեւե-
ր, և մենք այնչափ տուն ուրիշ բան չէինք
կերած բայց տուփ մը աղկեր և հացի կտոր
մը՝ զոր բաժնած էինք չորս հոգւոյ մէջ:

(Շարայարելի)

